

ضرورت پژوهش در علت گریز انسان معاصر از نسخه‌های معنویت پایداری سنتی

باید با تغییر الگو در پژوهش‌های انتقادی، به این سمت رویم که انسان عصر حاضر، اصولاً دچار چه مشکلات و بحران‌های روحی‌ای شده و چه خصلت‌ها و ویژگی‌های رفتاری و روانی در او، باعث گریزش از نسخه‌های معنویت جاافتاده و پایداری سنتی می‌شود.

باید با تغییر الگو در پژوهش‌های انتقادی، به این سمت رویم که انسان عصر حاضر، اصولاً دچار چه مشکلات و بحران‌های روحی‌ای شده و چه خصلت‌ها و ویژگی‌های رفتاری و روانی در او، باعث گریزش از نسخه‌های معنویت جاافتاده و پایداری سنتی می‌شود.

حجت‌الاسلام و المسلمین مهدی علیزاده، مدیر مرکز اخلاق و تربیت پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به دو شاخه و نوع کلان از جریان‌های معنوی موجود در کشور، گفت: یک شاخه از معنویت‌های موجود، که سابقه‌ای طولانی دارد، صوفی‌گری یا جریان‌های درویشی و یا به تعبیری دیگر رهبانیت‌هایی است که در قالب دین اسلام نیز شکل گرفته و غالباً گونه‌ای از عرفان‌های عزلت‌طلب یا عقل‌ستیز یا شریعت‌گریز محسوب می‌شده است.

علیزاده افزود: جریان عمده دیگر، پدیده‌ای نوظهور است که ما آن را برآمده از مناسبات و نیازهای فرهنگی و اجتماعی دوران مدرن و ما بعد مدرن تلقی می‌کنیم و از آن‌ها گاه با عنوان ادیان نوپدید، گاهی با نام جنبش‌های دینی معاصر و گاه تحت عنوان جریان‌های معنوی و عرفانی نوظهور، یاد می‌شود.

باید دید که این جریانات تا چه حد رو بازی می‌کنند و کلمات و مفاهیم با تابلوهایی که پیش چشم مخاطب قرار می‌دهند، به عنوان بخشی از کوه یخ که روی سطح آب قرار دارد، بر چه چیزی استوار است و مخاطب را به چه سمتی می‌کشانند؟

وی توجه به دو نکته را در مواجهه با جریان‌های معنوی جدید حائز اهمیت دانست و عنوان کرد: یکی از دو نکته مهمی که واحدهای دفاع کننده و پدافندی فرهنگ انقلاب اسلامی و تشیع که در چالش با این پدیده هستند، باید مد نظر و مورد اهتمام قرار دهند، تولید نسخه جایگزین و بدیل این الگوهای معنوی است.

باید با متدولوژی جدید به سراغ منابع اصیل خودمان برویم/ استنتاج مؤثر و استخراج الگوها

علیزاده خاطرنشان کرد: ما با پدیده‌ای مواجهیم که آب می‌نماید، اما جز سراب چیزی نیست و با افرادی مواجهیم که گندم می‌نمایانند، اما جوفروشدن. در این شرایط و با توجه به عطشی که در انسان و جوان معاصر وجود دارد، باید به جای اکتفا به برخورد سلبی و انتقادی با این چیزهایی که تحت عنوان عرفان و معنویت مطرح می‌شود و به جای پیچیدن در این امور، باید خود دست به کار شویم و با یک متدولوژی و فرمت جدید، سراغ منابع اصیل خودمان، یعنی قرآن و اهل بیت(ع) برویم.

تمرکز بر تولید الگویی نرم‌افزاری به منظور دریافت معنویت ناب و اصیل از قرآن و اهل بیت(ع)

وی ادامه داد: باید با این روش جدید پرسش‌های انسان معاصر را به محضر قرآن و اهل بیت(ع) برد و با استنتاج مؤثر آن‌ها و استخراج الگوهای ارائه شده در این منابع، پاسخ‌های اسلام را برای این عطش معنوی، به صورتی عملیاتی و با ادبیاتی رسا و شیوا و جذاب در اختیار آنان قرار دهیم. بنابراین بیش از صورت دادن حرکت‌های انتقادی نسبت به وضعیت موجود، باید بر تولید چنین نرم‌افزاری متمرکز شده و وارد فاز تولید نسخه اصیل و ناب معنویت و سپس عرضه آن شویم.

باید با این روش جدید پرسش‌های انسان معاصر را به محضر قرآن و اهل بیت(ع) برد و با استنتاج مؤثر آن‌ها و استخراج الگوهای ارائه شده در این منابع، پاسخ‌های اسلام را برای این عطش معنوی، به صورتی عملیاتی و با ادبیاتی رسا و شیوا و جذاب در اختیار آنان قرار دهیم

ضرورت تغییر الگو در پژوهش‌های انتقادی

مدیر گروه اخلاق دانشگاه مجازی المصطفی(ص) نکته دوم را در ارتباط با نوع چالش ما با این جریان‌ها و جنبش‌های نوپدید معنویت‌گرا مطرح کرد و گفت: به نظر می‌رسد که چالش ما با این جریان‌ها به تحقیقی عمیق و گسترده در بن‌مایه‌های دنیای معاصر و مشکلات روحی و روانی انسان به ستوه آمده عصر مدرن، نیاز دارد.

ضرورت جستجو در خصلت‌ها و ویژگی‌هایی که انسان معاصر را از نسخه‌های معنوی سنتی گریزان کرده است

وی افزود: باید با تغییر الگو در پژوهش‌های انتقادی از پرداختن تک‌موردی به افراد و نحله‌های معنوی و رفتن در دل حرف‌ها و مواضع آن‌ها، به سمت این زمینه بازگردیم که انسان عصر حاضر، اصولاً دچار چه مشکلات و بحران‌های روحی‌ای شده و چه خصلت‌ها و ویژگی‌های رفتاری و روانی در او، باعث گریزش از نسخه‌های معنویت‌های جاافتاده و پایدار سنتی می‌شود. در واقع باید در این امر به پژوهش پرداخت که انتظار بشر از معنویت چه تغییری کرده است که متاعی را که می‌جوید، در بازار ادیان پیدا نمی‌کند و به سراغ نسخه‌های دست‌ساز جدید می‌رود و آن‌ها را با هاضمه خود بیشتر متناسب می‌بیند.

لزوم احصاء مختصات روانشناختی مدنیت جدید / چگونگی امکان یافتن و رشد و گسترش سناریوهای ذائقه‌ساز معنوی جدید بررسی شود

علیزاده با تأکید بر لزوم احصاء مختصات روانشناختی مدنیت جدید و آسیب‌های آن، گفت: باید با پژوهش فنی و گسترده و دقیق درباره این مختصات و با فهرست کردن و طبقه‌بندی و ضریب‌دهی به مؤلفه‌های دخیل در شکل‌گیری آن، ضمن رسیدن به درکی عمیق‌تر از شرایط کنونی، چگونگی امکان یافتن و رشد و گسترش سناریویی را که صاحبان دکان‌ها و دم و دستگاه‌های جدید، به واسطه آن، دست به جهت‌دهی به جریان معنویت‌خواهی و ذائقه‌سازی در انسان مدرن می‌زنند، دریابیم.

باید با تغییر الگو در پژوهش‌های انتقادی ... به سمت این زمینه بازگردیم که انسان عصر حاضر، اصولاً دچار چه مشکلات و بحران‌های روحی‌ای شده و چه خصلت‌ها و ویژگی‌های رفتاری و روانی در او، باعث گریزش از نسخه‌های معنویت‌های جاافتاده و پایدار سنتی می‌شود

وی اضافه کرد: باید بررسی شود که آنان رگ خواب‌ها را کجا گرفته‌اند و مشکلات را در کجا دیده‌اند و برای این که عملاً بخواهند دستگیری کنند و انسان را از مرحله فعلی عبور دهند، به چه پیشنهادهایی رسیده‌اند. همچنین باید به این نتیجه برسیم که این پیشنهادها که همچون کوه یخی است که در آب قرار دارد و بخش اعظمی از آن از دید ما پنهان است، همراه با چه آثاری است که از رصد من و شمای خواننده به دور است. در واقع باید دید که این جریانات تا چه حد رو بازی می‌کنند و کلمات و مفاهیم با تابلوهایی که پیش چشم مخاطب قرار می‌دهند، به عنوان بخشی از کوه یخ که روی سطح آب قرار دارد، بر چه چیزی استوار است و مخاطب را به چه سمتی می‌کشاند.

مدیر مرکز اخلاق و تربیت پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی گام‌های برداشته شده پیشین در مسیر شناخت و نقد این جریانات را بجا و مأجور و دانست و گفت: اما زمان آن رسیده است که بعد از چند سال، این مطالعات را به صورت فنی‌تر، گسترده‌تر و سازمان‌دهی‌شده‌تر به لایه‌های پنهان‌تر این حوزه معطوف کنیم و يك پله بالاتر بکشانیم و با حرکتی مثبت و ایجابی به فکر تولید نرم‌افزاری باشیم که خلأ روحی و روانی انسان معاصر را به خوبی پر کند.